

IZVJEŠTAJ

sa održane druge sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke

Druga sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke ("Mješovita komisija") održana je 29. i 30. oktobra 2024. godine u Podgorici, u skladu sa članom 3. Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Slovačke Republike o ekonomskoj saradnji, potpisanog 25. marta 2014. godine u Bratislavi.

Sjednicom su kopredsjedavale gđa Ivona Savićević, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja Crne Gore, i gđa Andrea Krajčikova, generalna direktorica Direktorata za spoljnotrgovinsku politiku i evropska pitanja u Ministarstvu ekonomije Republike Slovačke.

Radni dio Mješovite komisije održan je 29. oktobra 2024. godine, tokom kojeg su članovi ekspertskih timova razmijenili iskustva i informacije između partnerskih institucija i definisali inicijative za saradnju u oblastima koje su prepoznate kao obostrano korisne.

Tokom održavanja plenarnog dijela sjednice Mješovite komisije, 30. oktobra, organizovan je i Biznis forum koji je dao doprinos daljem unapređenju crnogorsko-slovačke ekonomske saradnje i uspostavljanju direktnih kontakata između poslovnih zajednica obje zemlje. Forum je otvorila gđa Ivona Savićević, naglašavajući da pored uspješnih zajedničkih projekata i investicija, ipak imamo zajedničku obavezu, da posvećenim zalaganjem dodatno ohrabrimo ekonomsku saradnju, jer je neupitna činjenica da postoje brojne mogućnosti za njeno dalje unapređenje kroz realizaciju konkretnih inicijativa i poslovne saradnje.

Kao rezultat rada i konstruktivnog dijaloga koji se vodio tokom Mješovite komisije, gđa Ivona Savićević, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja Crne Gore, i gđa Andrea Krajčikova, generalna direktorica Direktorata za spoljnotrgovinsku politiku i evropska pitanja u Ministarstvu ekonomije Republike Slovačke potpisali su **Protokol sa zasijedanja druge sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke.**

Na zasijedanju druge sjednice Mješovite komisije razmotreni su konkretni modaliteti saradnje na kojima će se u narednom periodu raditi u cilju unapređenja bilateralnih ekonomskih odnosa i daljeg razvoja međusobne saradnje u oblastima koje su definisane kao obostrano korisne:

- Ekonomska i trgovinska saradnja;
- Energetika i obnovljivi izvori energije;
- Industrija, MSP i inovacije;
- Obrazovanje;
- Mladi;
- Nauka i tehnologija;

- Digitalizacija i sajber bezbjednost;
- Reforma javne uprave;
- Turizam;
- Poljoprivreda i šumarstvo;
- Zaštita životne sredine;
- Evropske integracije i EU fondovi.

Prva tema sastanka odnosila se na razvoj **spoljno-trgovinskih odnosa i realizovane investicije između** dvije zemlje. Obje strane su analizirale statističke podatke o bilateralnoj trgovinskoj razmjeni i direktnim stranim investicijama između dvije zemlje. Iako je uočena razlika u statistikama, obje strane su se složile da trenutni nivo trgovinske razmjene nije zadovoljavajući te su se dogovorile da intenziviraju rad na povećanju obima robne razmjene. Dogovoreno je da se poveća broj međusobnih posjeta trgovinskih delegacija i privrednika, kao i da se podstaknu kompanije iz obje zemlje da učestvuju na sajmovima koji se održavaju u Crnoj Gori i Slovačkoj.

Takođe, obje strane su prepoznale važnost svojih nacionalnih investicionih agencija, Agencije za investicije Crne Gore i Slovačke agencije za razvoj trgovine i investicija (SARIO), i dogovorile se da nastave bilateralnu saradnju u promociji investicija i razmjeni informacija o potencijalnim investicijama. Slovačka je takođe izrazila spremnost da podijeli svoja iskustva u vezi sa **razvojem zakonskog okvira za skrining stranih investicija**.

Imajući u vidu značaj oblasti **energetike**, obje strane su se saglasile da intenziviraju saradnju, s posebnim fokusom na energetska efikasnost, energetske zajednice i korišćenje obnovljivih izvora energije. Dogovoreno je da se istraže modaliteti institucionalne saradnje kroz razmjenu informacija i iskustava, naročito u vezi sa Slovačkom agencijom za inovacije i energiju (SIEA). Takođe, obje strane su se složile da učestvuju u zajedničkim međunarodnim projektima u oblasti energetske efikasnosti i održivog razvoja. Pored toga, dogovorena je saradnja na obrazovnim programima, uključujući organizovanje seminara, radionica i edukativnih programa za profesionalce i studente. Poseban naglasak stavljen je na digitalizaciju industrije (Industrija 4.0) i korišćenje edukativnih materijala iz projekta „Život sa energijom“.

Obje strane su potvrdile spremnost za podršku **razvoju industrije, MSP i inovacija**. Naglašena je važnost čiste mobilnosti, umrežavanja kroz klaster organizacije, te podrške inovacijama putem vaučera i sistema upravljanja inovacijama. Poseban akcenat stavljen je na podršku malim i srednjim preduzećima kroz pristup EU fondovima, razmjenu iskustava i organizaciju B2B foruma, kao i na razmjenu informacija o tehnologijama vodonika. Takođe, strane su se saglasile da pruže podršku programima i instrumentima unapređenja konkurentnosti industrije u pravcu twin-tranzicije“ – modernizacija, cirkularnu ekonomiju, resursno efikasna proizvodnja i digitalizacija. Strane će intenzivirati saradnju u okviru EU programa i inicijativa usmjerenih na industrijsku tranziciju i otpornost.

Obje strane su potvrdile interes za unapređenje saradnje u oblasti **obrazovanja**, uz isticanje spremnosti slovačke strane da promoviše stipendijske programe Crne Gore za studente iz Slovačke. Razgovarano je o pripremi novog Programa saradnje za naredni period, dok je u oblasti **mladih** naglašen značaj nastavka aktivnosti iz prethodnog sporazuma.

U oblasti **nauke i tehnologije**, obje strane su razmijenile informacije o nacionalnim sistemima nauke, istraživanja i inovacija, uz saglasnost o značaju proširenja saradnje u ovim oblastima. Izražen je interes za objavu Poziva za zajedničke istraživačke projekte, zasnovan na Memorandumu o razumijevanju potpisanom 2017. godine. Dogovoreno je jačanje veza između nacionalnih inovacionih institucija, uspostavljanje zajedničkih platformi za saradnju inovativnih kompanija, sa posebnim fokusom na EUREKA projekte, kao i intenziviranje zajedničkog učešća u EU programu Horizon Europe.

Obje strane razmijenile su informacije o institucionalnim strukturama razvoja **digitalizacije i sajber bezbjednosti** te dogovorile saradnju kroz razmjenu iskustava u oblastima e-Uprave, informacione bezbjednosti i vještačke inteligencije. Identifikovane oblasti za dalju saradnju uključuju razmjenu znanja o standardima bezbjednosti IKT proizvoda i procesa, priznavanje metoda sertifikacije, primjenu novih tehnologija poput superkompjutera i kvantnih tehnologija u sajber bezbjednosti, te obuku stručnjaka kroz radionice, konferencije i radne grupe.

Obje strane prepoznale su značaj **reforme javne uprave** u skladu s EU standardima i potvrdile posvećenost unapređenju efikasnosti, transparentnosti i odgovornosti sektora kroz bilateralnu saradnju. Dogovoreno je fokusiranje na unapređenje institucionalnog okvira, inovacije u upravi, javne konsultacije te razmjenu znanja o sprovedenim reformama u Slovačkoj Republici. Slovačka je izrazila spremnost da podrži Crnu Goru kroz treninge, seminare i studijske posjete, dok se Crna Gora obavezala da identifikuje ključne oblasti za reformu i olakša učešće svojih službenika u obukama.

Crnogorska strana predstavila je Strategiju razvoja **turizma 2022–2025**, naglašavajući prioritete poput razvoja održivih turističkih proizvoda, podrške startupima i MSP-ima u turizmu, edukacije i razvoja vještina, upravljanja destinacijama, te digitalizacije podataka u turizmu. Takođe, izražen je interes za razmjenu najboljih praksi u projektima održivog turizma, s fokusom na inovativna rješenja koja osnažuju mlade i žene u sektoru.

Obje strane su se saglasile da saraduju u oblasti **poljoprivrede i šumarstva**, s naglaskom na ključne segmente. U okviru prilagođavanja šuma klimatskim promjenama, fokus će biti na unapređenju vitalnosti, otpornosti i prilagodljivosti šumskih ekosistema, uz poseban osvrt na rezultate 9. Ministarske konferencije FOREST EUROPE. Takođe, slovačka strana će pružiti podršku crnogorskim institucijama u usklađivanju zakonodavstva sa EUDR regulativom koja se odnosi na proizvode bez deforestacije. Takođe, Crna Gora će ažurirati kontakte u okviru CEUREG FORUMA kako bi poboljšala razmjenu informacija i iskustava u oblasti sredstava za zaštitu bilja. Dodatno, biće uspostavljena saradnja sa Agencijom za plaćanja Slovačke, čime će se omogućiti razmjena znanja i iskustava u implementaciji Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP).

Obje strane su se saglasile da unaprijede saradnju u **oblasti zaštite životne sredine** kroz različite aktivnosti. Fokus će biti na pripremi planova za prevenciju otpada, implementaciji inspekcija zaštite životne sredine, podizanju svijesti o upravljanju otpadom, te jačanju kapaciteta za ekološki prihvatljivo upravljanje komunalnim, biorazgradivim i medicinskim otpadom. Dalja saradnja obuhvatiće i zaštitu biodiverziteta kroz projekte u okviru Konvencije o biološkoj raznovrsnosti, usklađivanje obaveza sa EU zakonodavstvom, te pripremu politika i strategija vezanih za Natura 2000 mrežu. Takođe, biće osigurana podrška u upravljanju zaštićenim područjima i ekološkom

obrazovanju, uz korišćenje sredstava zvanične razvojne pomoći (ODA) za podršku Balkanu, Moldaviji i Ukrajini. U oblasti upravljanja vodama, obje strane će sarađivati na zaštiti vodnih resursa, prevenciji poplava i održivom korišćenju hidroenergije, s ciljem ublažavanja negativnih uticaja klimatskih promjena.

Slovačka strana je izrazila podršku procesu pristupanja Crne Gore EU, nudeći pomoć u korišćenju EU fondova u cilju usklađivanja crnogorskog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU. Obje strane su se saglasile da intenziviraju saradnju u okviru Evropske teritorijalne saradnje, fokusirajući se na partnerstva, prekogranične inicijative i projekte regionalnog razvoja. U oblasti pravedne tranzicije, crnogorska strana je pozdravila ponudu slovačke strane za pružanje stručnosti u gašenju termoelektrana na ugalj, posebno za regiju Pljevalja. Pored toga, Slovačka je ponudila razmjenu dobrih praksi u razvoju informacionih sistema za upravljanje EU projektima i jačanje kapaciteta državnih organa Crne Gore kroz obuke i razvoj metodologije u ovoj oblasti.

Druga sjednica Mješovite komisije bila je ključan korak u jačanju bilateralne saradnje između Crne Gore i Slovačke, sa naglaskom na ekonomske, energetske, industrijske, obrazovne i ekološke aspekte saradnje. Obje strane su se obavezale na dalji rad na implementaciji dogovorenih aktivnosti i inicijativa, s ciljem postizanja konkretnih rezultata u svim sektorima saradnje.

Dogovoreno je da će se sledeća sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Crne Gore i Republike Slovačke održati shodno datumu i mjestu koji će biti utvrđen putem diplomatskih kanala.

U Prilogu je usvojeni Protokol sa zasijedanja druge sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke.

Ocjena sjednice:

Druga sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke održana je u skladu sa planiranom agendom i uz prisustvo svih relevantnih predstavnika obje zemlje. Rezultat rada sjednice predstavlja niz konkretnih predloga za saradnju koji se odnose na prioritetne oblasti saradnje definisane Protokolom sa zasijedanja druge sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke.

PROTOKOL
sa zasijedanja druge sjednice Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade
Crne Gore i Vlade Republike Slovačke
29-30 oktobar 2024. godine

Druga sjednica Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke (u daljem tekstu: „Mješovita komisija“) održana je 29–30. oktobra 2024. godine u Podgorici.

Mješovita komisija je održana u skladu sa članom 3. *Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Slovačke Republike o ekonomskoj saradnji*, potpisanog 25. marta 2014. godine u Bratislavi.

Plenarnom sjednicom Mješovite komisije kopredsjedavale su gđa Ivona Savićević, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja Crne Gore, u svojstvu predsjedavajuće crnogorskog dijela Mješovite komisije, gđa Andrea Krajčikova, generalna direktorica Direktorata za spoljnotrgovinsku politiku i evropska pitanja u Ministarstvu ekonomije Republike Slovačke, u svojstvu predsjedavajuće slovačkog dijela Mješovite komisije.

Članovi obje delegacije navedeni su u Aneksima I i II.

I Ekonomska i trgovinska saradnja

Obje strane su razmijenile statističke podaci o bilateralnoj trgovinskoj razmjeni i direktnim stranim investicijama između dvije zemlje. Uočene su razlike u statistikama, koje su rezultat različitih metoda prikupljanja podataka.

Prema podacima Zavoda za statistiku Crne Gore, ukupna trgovinska razmjena između Crne Gore i Slovačke Republike u 2023. godini iznosila je 13,05 miliona eura, što predstavlja rast od 22,25% u odnosu na 2022. godinu (10,67 miliona eura). Ukupan izvoz Crne Gore u Slovačku iznosio je 110.000 eura, dok je uvoz iznosio 12,94 miliona eura.

Najvažniji proizvodi uvezeni iz Slovačke Republike u 2023. godini bili su vozila (4,3 miliona eura), telekomunikaciona oprema (1,01 milion eura), nafta i naftni derivati (943 hiljade eura), papir i karton (884 hiljade eura), dok su najvažniji izvozni proizvodi Crne Gore u Slovačku bili vozila (35 hiljada eura), pluta i drvo (23 hiljade eura), tekstil (20 hiljada eura) i ugalj, koks i briketi (13 hiljada eura).

Prema podacima Zavoda za statistiku Slovačke Republike, ukupna spoljnotrgovinska razmjena sa Crnom Gorom u 2023. godini iznosila je 48,45 miliona eura, što predstavlja rast od 116,5% u odnosu na 2022. godinu. Slovenački izvoz u Crnu Goru iznosio je 47,45 miliona eura, uz rast od 114,9%, dok je uvoz iz Crne Gore iznosio 0,99 miliona eura, uz rast od 150% u odnosu na 2022. godinu.

Slovačka već duži period ostvaruje pozitivan trgovinski bilans sa Crnom Gorom, koji je u 2023. godini iznosio 46,46 miliona eura.

U 2023. godini, glavni proizvodi izvezeni iz Slovačke u Crnu Goru bili su: automobili (50,8%), električni aparati za telefonsku i telegrafsku komunikaciju (23,3%), televizori (5,7%), električni bojleri (2,1%), higijenski papirni proizvodi (1,8%). Glavni proizvodi uvezeni iz Crne Gore u Slovačku bili su: etilni alkohol, rakije, likeri i ostala alkoholna pića (63,5%), sirovi aluminijum (13,1%), žice i kablovi (6%), drvene alatke i držalice za alatke (4,1%) i proizvodi od željeza ili čelika (4%).

Obje strane su se saglasile da trenutni nivo trgovinske razmjene nije na željenom nivou i obavezale se na rad na istraživanju potencijala za povećanje obima trgovine.

Dogovoreno je povećanje broja međusobnih posjeta trgovinskih delegacija i privrednika kao i podsticanje kompanija iz obje zemlje da učestvuju na sajmovima koji se održavaju u Crnoj Gori i Slovačkoj.

Prema podacima Centralne banke Crne Gore, priliv direktnih stranih investicija (FDI) u 2023. godini iznosio je 428,67 miliona eura. Ukupan obim FDI, uključujući prilive i odlive, iznosio je 856,99 miliona eura.

Obje strane su prepoznale značaj svojih nacionalnih investicionih agencija, Crnogorske investicione agencije i Slovačke agencije za razvoj trgovine i investicija (SARIO), čije aktivnosti uključuju promociju investicionih mogućnosti, unapređenje investicionog okruženja i privlačenje FDI. Objе strane su se saglasile da nastave bilateralnu saradnju između ovih institucija.

Obje strane su potvrdile da postoje mogućnosti za povećanje obima investicija i dogovorile se da ulože dodatne napore u cilju međusobne promocije investicija, razmjenu informacija o potencijalnim investicionim projektima, kao i istraživanje svih modaliteta saradnje koji bi rezultirali uspješnim investicionim projektima.

Slovačka strana izrazila je spremnost da podijeli ekspertizu, znanje i najbolje prakse sa crnogorskom stranom u oblasti razvoja slovačkog mehanizma za provjeru stranih investicija. Ova razmjena fokusiraće se na iskustva Slovačke u razvoju zakonskog okvira i praktičnih mjera u obradi slučajeva provjere investicija.

Crnogorska strana pozdravila je ovu mogućnost i identifikovaće eksperte na radnom nivou za ovu bilateralnu razmjenu.

U želji da se unaprijedi saradnja između privatnih sektora dvije zemlje, obje strane su se saglasile da razmijene informacije i istraže potencijale za uspostavljanje saradnje između poslovnih udruženja, sindikata i raznih profesionalnih organizacija.

Mješovita komisija pozdravila je organizaciju Poslovnog foruma i B2B sastanaka tokom druge sjednice Mješovite komisije, koje su organizovali Privredna komora Crne Gore i Slovačka agencija za razvoj trgovine i investicija (SARIO), što je doprinijelo daljem unapređenju

ekonomske saradnje Crne Gore i Slovačke i uspostavljanju direktnih kontakata između poslovnih zajednica obje zemlje.

II Energetika i obnovljivi izvori energije

Obje strane su se saglasile da intenziviraju saradnju u oblasti energetike i obnovljivih izvora energije, s fokusom na energetska efikasnost, energetske zajednice, korišćenje obnovljivih izvora i podršku inovativnim tehnologijama i politikama.

Mješovita komisija podržala je mogućnost institucionalne saradnje kroz razmjenu informacija, kontakata i iskustava između institucija, naročito sa Slovačkom agencijom za inovacije i energiju (SIEA), kao i učešće u zajedničkim međunarodnim projektima.

U cilju jačanja saradnje na međunarodnim projektima i programima finansiranim od strane EU ili drugih međunarodnih organizacija, dogovoreno je da se fokus stavi na inovacije, energetiku i održivi razvoj.

Uzimajući u obzir da zajedničke međunarodne konferencije i forumi, kao i organizovanje bilateralnih i/ili međunarodnih konferencija i foruma iz oblasti inovacija i energije, mogu privući stručnjake i ključne aktere, obje strane će uložiti napore u istraživanje modaliteta saradnje u ovoj oblasti.

Obje strane su se takođe saglasile da saraduju na obrazovnim programima, uključujući organizovanje seminara, radionica i edukativnih programa u oblasti inovacija i tehnologije za profesionalce i studente, sa posebnim naglaskom na digitalizaciju industrije/Industrija 4.0, kao rezultat tekućih projekata, i korišćenje edukativnih materijala iz projekta „Život sa energijom“.

Sigurnost energije i kritičnih sirovina prepoznata je kao važan i prioritetni izazov na kojem sve evropske zemlje treba zajednički da rade.

III Industrija, MSP i inovacije

Obje strane su se saglasile da pruže podršku sljedećem:

- Razvoj infrastrukture za čistu mobilnost (izgradnja stanica za punjenje električnih vozila i vodoničnih stanica) i transformaciju automobilske industrije u kontekstu niskougljenične ekonomije;
- Podršku ekosistemu klaster organizacija (umrežavanje partnera);
- Podršku inovacijama kroz vaučere i uspostavljanje sistema upravljanja inovacijama;
- Podršku malim i srednjim preduzećima (uključujući startape) u oblasti prenosa znanja i razmjene iskustava u kreiranju politika podrške, pristupu EU fondovima, organizovanju izložbi i B2B foruma te prekograničnom povezivanju;
- Razmjenu informacija o tehnologijama vodonika i razvoju vodoničnog ekosistema;
- Programe i instrumente za unapređenje konkurentnosti industrije u pravcu „twin-tranzicije“ (modernizacija industrije, cirkularna ekonomija, resursno efikasna i čista proizvodnja, digitalizacija i dr.);

- Učešće i saradnju u EU programima i projektima te drugim inicijativama koje se odnose na industrijsku tranziciju, otpornost i strateške zavisnosti.

IV. Obrazovanje

Obje strane su potvrdile interes za povećanje i dalje razvijanje međusobne saradnje u oblasti obrazovanja. Slovačka strana izrazila je spremnost da promoviše ponudu crnogorske strane za stipendijske boravke slovačkih studenata na osnovu člana 7 Programa saradnje između Ministarstva prosvjete, nauke, istraživanja i sporta Slovačke Republike i Ministarstva prosvjete Crne Gore za period 2017–2021, čija je važnost produžena do potpisivanja novog ugovornog dokumenta. Razgovarano je o pripremi novog Programa saradnje u oblasti obrazovanja za naredni period.

V Mladi

Obje strane su izrazile interes za razvoj saradnje u oblasti mladih, kao dio implementacije člana 11 Programa saradnje između Ministarstva prosvjete, nauke, istraživanja i sporta Slovačke Republike i Ministarstva prosvjete Crne Gore za period 2017–2021, čija je važnost produžena do potpisivanja novog ugovornog dokumenta.

VI Nauka i tehnologija

Obje strane su razmijenile informacije o nacionalnim sistemima nauke, istraživanja i inovacija. Prepoznajući značaj proširenja saradnje u ovim oblastima, obje strane su izrazile interes za objavu Poziva za zajedničke istraživačke projekte na osnovu Memoranduma o razumijevanju o naučnoj i tehnološkoj saradnji, potpisanog između Ministarstva nauke Crne Gore i Ministarstva prosvjete, nauke, istraživanja i sporta Slovačke Republike 21. juna 2017. godine u Podgorici.

Takođe, obje strane su izrazile interes za jačanje saradnje između nacionalnih institucija za inovacije, uspostavljanje zajedničkih platformi za saradnju inovativnih kompanija (s fokusom na EUREKA projekte) i saradnju u okviru EU programa Horizon Europe.

VII Digitalizacija i sajber bezbjednost

Obje strane su razmijenile informacije o institucionalnoj strukturi razvoja digitalizacije i sajber bezbjednosti i dogovorile se da podijele iskustva u razvoju saradnje u oblasti e-Uprave i informacione bezbjednosti, koristeći različite modele saradnje.

Strane su potvrdile interes za razmjenu informacija i ekspertize u oblasti vještačke inteligencije.

Oblasti za dalju saradnju uključuju:

- Razmjenu znanja o standardima bezbjednosti za IKT proizvode, usluge i procese, te priznavanje prekograničnih metoda sertifikacije i revizije sajber i informacione bezbjednosti;

- Najbolje prakse u pripremi i priznavanju digitalnih dokumenata na osnovu međunarodnih i evropskih standarda (uz uključivanje studenata iz obje zemlje);
- Razmjenu iskustava u oblasti novih tehnologija (superkompjuteri, vještačka inteligencija, kvantne tehnologije) s fokusom na njihovu primjenu za unapređenje sajber i informacione bezbjednosti u javnom sektoru;
- Obuku stručnjaka za sajber bezbjednost putem bilateralnih ili multilateralnih radnih grupa, radionica i konferencija.

VIII Reforma javne uprave

Prepoznajući značaj modernizacije javne uprave u skladu s EU standardima i mjerama, te potvrđujući posvećenost jačanju bilateralne saradnje, obje strane su se saglasile da saraduju na reformi javne uprave kako bi unaprijedile efikasnost, transparentnost i odgovornost svojih sektora.

Strane potvrđuju interes za saradnju u reformama javne uprave, s fokusom na unapređenje institucionalnog okvira i procedura, inovacije u javnoj upravi i javne konsultacije, te razmjenu znanja i iskustava u vezi sa sprovedenim reformama u Slovačkoj Republici.

Slovačka Republika je izrazila spremnost da pruži podršku Crnoj Gori u jačanju kapaciteta javne uprave putem treninga, seminara i studijskih posjeta, osiguravajući usklađenost reformi javne uprave Crne Gore s EU standardima i praksama.

Crna Gora se obavezala da identifikuje i podijeli konkretne oblasti javne uprave koje zahtijevaju reformu, olakšavajući učešće crnogorskih službenika u programima obuke.

IX Turizam

Crnogorska strana je razmijenila statističke podatke o turizmu između Crne Gore i Slovačke Republike.

Prema podacima MONSTAT-a, u 2023. godini u svim vrstama smještaja registrovano je 12.478 slovačkih turista, što predstavlja rast od 45,18% u odnosu na 2022. godinu. Ostvareno je 68.947 noćenja, što je 48,89% više nego prethodne godine. Prosječna dužina boravka iznosila je 5,5 dana, dok su slovački turisti činili 0,44% ukupne strukture stranih noćenja.

Crnogorska strana se saglasila da intenzivira aktivnosti usmjerene na povećanje turističkog prometa.

Imajući u vidu značaj sektora turizma za razvoj ekonomskih odnosa, crnogorska strana izrazila je spremnost za jačanje i promociju saradnje u oblasti turizma, uz poštovanje svih prava i obaveza proisteklih iz nacionalnog zakonodavstva, međunarodnih sporazuma i okvira međunarodnih turističkih organizacija.

Crnogorska strana predstavila je Strategiju razvoja turizma Crne Gore 2022–2025 s Akcionim planom, naglašavajući sljedeće prioritete:

- Razvoj održivih turističkih proizvoda kroz ruralni i kulturni turizam, uz valorizaciju kulturno-istorijskog nasljeđa;
- Podršku startapima i inicijativama MSP-a u turizmu i ugostiteljstvu, s posebnim naglaskom na mlade i žene;
- Unapređenje ljudskih resursa u sektoru kroz edukaciju i razvoj vještina;
- Razvoj i podršku upravljanju destinacijama;
- Razmjenu najboljih praksi u projektima održivog turizma;
- Prikupljanje, obradu i digitalizaciju podataka u turizmu.

X Poljoprivreda i šumarstvo

Obje strane su se složile da sarađuju u oblasti poljoprivrede i šumarstva, posebno u sljedećim segmentima:

- Prilagođavanje šuma na klimatske promjene (unapređenje vitalnosti, otpornosti i prilagodljivosti šuma u kontekstu klimatskih promjena), posebno u vezi s rezultatima 9. Ministarske konferencije FOREST EUROPE (Bonn, 1–2. oktobar 2024).
- Podrška slovačke strane relevantnim institucijama i stručnjacima u Crnoj Gori u segmentu usklađivanja crnogorskog zakonodavstva s EUDR regulativom (EU regulativa o proizvodima bez deforestacije).
- Crna Gora kao članica CEUREG FORUMA (www.ceureg.com) treba ažurirati kontakte u oblasti sredstava za zaštitu bilja radi olakšavanja razmjene informacija i iskustava u ovoj oblasti, kao i obezbjeđivanja nacionalne delegacije na godišnjim sastancima.
- Uspostavljanje saradnje sa Agencijom za plaćanja Slovačke kroz razmjenu znanja i iskustava u implementaciji ZPP-a (Zajednička poljoprivredna politika).

XI Zaštita životne sredine

S ciljem unapređenja saradnje u oblasti zaštite životne sredine, obje strane su se složile da sarađuju u sljedećim oblastima:

- Priprema planova za prevenciju otpada,
- Aktivnosti u vezi sa sprovođenjem inspekcije zaštite životne sredine,
- Podizanje svijesti o upravljanju otpadom,
- Jačanje kapaciteta za ekološki prihvatljivo upravljanje komunalnim i biorazgradivim otpadom,
- Jačanje kapaciteta za ekološki prihvatljivo upravljanje medicinskim otpadom,
- Jačanje kapaciteta i pružanje pomoći u ispunjavanju obaveza izvještavanja,
- Obuke za jačanje kapaciteta u ekološki prihvatljivom upravljanju otpadom,
- Razmjena iskustava i umrežavanje između nacionalnih parkova Slovačke i Crne Gore,
- Studijske posjete predstavnika uprava nacionalnih parkova Slovačke i Crne Gore, kao i predstavnika Ministarstva zaštite životne sredine Slovačke Crnoj Gori, i obrnuto,
- Istraživanje mogućnosti saradnje u upravljanju zaštićenim područjima, ekološkom obrazovanju, monitoringu itd.,

- Saradnja u zaštiti i upravljanju močvarnim područjima – razmjena iskustava u sprovođenju Ramsarske konvencije, ispunjavanje 4. Ramsarskog strateškog plana do 2024. godine, restauracija i revitalizacija močvarnih područja, jačanje kapaciteta, ekološko obrazovanje i opremanje ekocentara uz podršku specifičnim potrebama na osnovu prijedloga partnerskih organizacija,
- U okviru CITES konvencije, slovačka strana može uspostaviti saradnju kako bi uskladila obaveze Konvencije sa EU obavezama u borbi protiv ilegalne trgovine ugroženim vrstama, doprinoseći boljoj implementaciji međunarodnih i EU obaveza,
- U okviru Konvencije o biološkoj raznovrsnosti (CBD), moguće je usmjeriti finansiranje na specifične projekte koji se fokusiraju na zaštitu biodiverziteta i integraciju biodiverziteta u druge sektore,
- U okviru EU zakonodavstva, saradnja u pripremi i implementaciji politika, strategija i zakonodavstva vezanih za mrežu Natura 2000 i njene relevantne regulative, EU regulative o obnovi prirode, invazivnim stranim vrstama i povezivanju zaštite prirode i biodiverziteta sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom (ZPP), te drugim oblastima prema potrebama Crne Gore,
- U vezi s pružanjem pomoći Crnoj Gori i drugim zemljama pristupnicama na Balkanu (kao i Moldaviji i Ukrajini), moguće je koristiti sredstva zvanične razvojne pomoći (ODA) koja upravlja Ministarstvo vanjskih i evropskih poslova Slovačke Republike, a koja su predviđena do 2030. godine,
- Uzajamna saradnja i razmjena stručnosti u oblasti upravljanja vodama, uključujući upravljanje vodnim resursima, zaštitu od poplava, sigurnost brana i drugih vodnih objekata, kao i održivo korištenje obnovljivih izvora energije, posebno hidroenergije, s ciljem zaštite lokalnih vodnih resursa i ublažavanja negativnih uticaja klimatskih promjena.

XII Evropske integracije i EU fondovi

Slovačka strana izrazila je podršku procesu pristupanja Crne Gore EU i ponudila pomoć u korištenju EU fondova, kao i pružanje stručnosti za usklađivanje crnogorskog zakonodavstva s pravnom tekovinom EU.

Obje strane treba da intenziviraju saradnju u okviru Evropske teritorijalne saradnje fokusirajući se na partnerstva, prekogranične inicijative i projekte regionalnog razvoja radi rješavanja zajedničkih izazova i promovisanja održivog razvoja.

U cilju unapređenja saradnje u oblasti pravedne tranzicije, kao i primjene iskustava Slovačke u gašenju termoelektrana na uglj, crnogorska strana pozdravila je podršku i stručnost koju će pružiti slovačka strana u Opštini Pljevlja.

Slovačka strana ponudila je razmjenu dobrih praksi u razvoju informacionih sistema za upravljanje EU projektima (IPA program ili slični), kao i jačanje kapaciteta državnih organa u ovoj oblasti (kroz obuke, razvoj metodologije itd.).

Zaključak

Druga sjednica Mješovite komisije je održana u skladu sa zajedničkom željom da se pronađu praktični i efikasni načini za jačanje ekonomske saradnje između dvije zemlje, a stručne rasprave održane su u prijateljskoj i konstruktivnoj atmosferi.

Mješovita komisija je preporučila održavanje stručnih sastanaka i u periodu između sjednica Mješovite komisije, prema specifičnim potrebama, ili za rješavanje pojedinačnih pitanja ili projekata uzajamne saradnje, na osnovu zahtjeva i nacrtu pripremljenih u međuvremenu.

Sljedeća sjednica Mješovite komisije biće održana shodno datumu i mjestu koji će biti dogovoreni diplomatskim kanalima.

Sačinjeno u Podgorici, 30. oktobra 2024. godine, u dva originalna primjerka na engleskom jeziku.

LISTA CRNOGORSKE DELEGACIJE

Za članove crnogorske delegacije Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke određeni su:

- **Ivona Savićević**, generalna direktorica Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova, Ministarstvo ekonomskog razvoja, ko-predsjedavajuća crnogorskog dijela Mješovite komisije;
- **Dejan Vuković**, v.d. generalnog direktora Generalnog direktorata za ekonomsku i kulturnu diplomatiju, Ministarstvo vanjskih poslova, stalni član;
- **Milena Marković**, direktorica Direktorata za ekonomsku diplomatiju, Ministarstvo vanjskih poslova, član;
- **Dušan Polović**, generalni direktor Direktorata za infrastrukturu, informacionu bezbjednost, digitalizaciju i e-servise, Ministarstvo javne uprave, član;
- **Marija Hajduković**, generalna direktorica Direktorata za strateško planiranje u javnoj upravi, međunarodnu saradnju i IPA fondove, Ministarstvo javne uprave, članica;
- **Slavica Pavlović**, direktorica Sektora za udruženja, Privredna komora Crne Gore, članica;
- **Ivana Zečević**, načelnica Direkcije za MSP, Ministarstvo ekonomskog razvoja, članica;
- **Maja Jakanović**, načelnica Direkcije za industrijsku politiku i razvoj, Ministarstvo ekonomskog razvoja, članica;
- **Goranka Lazović**, samostalna savjetnica I u Direktoratu za razvoj konkurentnosti i investicije u turizmu, Ministarstvo turizma, članica;
- **Dijana Petrović**, Agencija za investicije Crne Gore, članica;
- **Marko Vukašinović**, direktor Direktorata za međunarodnu saradnju, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, član;
- **Smilja Kažić Vujačić**, načelnica Direkcije za međunarodnu saradnju, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, članica;
- **Miloš Marković**, generalni direktor Direktorata za evropsku teritorijalnu saradnju, Ministarstvo evropskih poslova, član;
- **Kristina Mihailović**, načelnica Direkcije za međunarodne projekte i EU fondove, Ministarstvo energetike, član;
- **Božidar Pavlović**, v.d. generalnog direktora Direktorata za energetska efikasnost, Ministarstvo energetike, član;
- **Brankica Cmiljanović**, načelnica Direktorata za ekologiju, Ministarstvo ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera, članica;
- **Milena Vukotić**, načelnica Odjeljena za međunarodnu saradnju i IPA projekte, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, članica;
- **Milan Leković**, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za međunarodnu saradnju, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, član;
- **Svetlana Stijepović**, samostalna savjetnica I u Direkciji za međunarodnu ekonomsku saradnju, Ministarstvo ekonomskog razvoja, članica;
- **Marko Savković**, samostalni savjetnik I u Direkciji za međunarodnu ekonomsku saradnju, Ministarstvo ekonomskog razvoja, sekretar.

ANNEX II

LISTA SLOVAČKE DELEGACIJE

Za članove slovačke delegacije Mješovite komisije za ekonomsku saradnju između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovačke određeni su:

No.	Name and Surname	Position	Institution
1.	Andrea Krajčíková	Kopredsjedavajuća Komisije Generalna direktorica, Direktorat za politiku vanjske trgovine i evropske poslove	Ministarstvo ekonomije Republike Slovačke
2.	Boris Gandel	Ambasador	Ambasada Republike Slovačke
3.	Martina Poikansova Nedbalova	Savjetnik	Ambasada Republike Slovačke
4.	Katarína Benková	Sekretarka Komisije Viša državna savjetnica, Odjeljenje za evropske poslove i trgovinsku saradnju	Ministarstvo ekonomije Republike Slovačke
5.	Emília Budišová	Direktorica, Odjeljenje za industrijsku politiku	Ministarstvo ekonomije Republike Slovačke
6.	Juraj Dobšovič	Viši državni savjetnik, Odjeljenje za industrijsku politiku	Ministarstvo ekonomije Republike Slovačke
7.	Alena Žáková	Direktorica, Odjeljenje za međunarodne odnose u energetici	Ministarstvo ekonomije Republike Slovačke
8.	Adam Šalamon	Državni savjetnik, Odjeljenje za bilateralnu trgovinsku saradnju	Ministarstvo vanjskih i evropskih poslova Republike Slovačke
9.	Lucia Bogdányová	Direktorica, Odjeljenje za podršku aktivnosti i međunarodne odnose, Sekcija za inovacije	Slovačka agencija za inovacije i energetiku (SIEA)
10.	Adam Csuka	Zamjenik direktora, Odjeljenje za vanjsku trgovinu	Slovačka agencija za razvoj ulaganja i trgovine (SARIO)
11.	Petra Korbíniová	Direktorica, Odjeljenje za vanjske odnose, Sekcija za ekološke programe, projekte i vanjske odnose	Ministarstvo životne sredine Republike Slovačke
12.	Balász Grman	Viši državni savjetnik, Odjeljenje za vanjsku koordinaciju	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Slovačke
13.	Boris Greguška	Viši državni savjetnik, Odjeljenje za politiku šumarstva i preradu drva	Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Slovačke
14.	Boris Sloboda	Generalni direktor, Direktorat za programiranje Slovačke i podršku slovačkim programima	Ministarstvo investicija, regionalnog razvoja i informatizacije Republike Slovačke
15.	Nad'a Firak Kurilova	Direktorica, Odjeljenje za modernizaciju i koordinaciju javne uprave	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Slovačke

16.	Martina Klofáčová	Direktorica, Odjeljenje za bilateralnu saradnju i programe, Sekcija za međunarodne odnose	Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i mladih Republike Slovačke
17.	Petra Pažitná	Viša državna savjetnica, Odjeljenje za bilateralnu saradnju i programe, Sekcija za međunarodne odnose	Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i mladih Republike Slovačke
18.	Marcel Sládok	Viši državni savjetnik, Odjeljenje za evropsku i međunarodnu naučnu politiku, Direktorat za istraživanje i razvoj	Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i mladih Republike Slovačke
19.	Tomáš Tabiš	Viši državni savjetnik, Odjeljenje za evropsku i međunarodnu naučnu politiku, Direktorat za istraživanje i razvoj	Ministarstvo obrazovanja, nauke, istraživanja i mladih Republike Slovačke